

Muistio

9.9.2024

VN/15009/2024
VN/15009/2024-STM-37

Yhteenvedo lausuntopalautteesta

1 Lausuntopyyntö

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi toimeentulotuen tarpeellisen suuruisten asumismenojen määrästä annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n ja liitteen muuttamisesta oli lausunnoilla 8.7. – 25.8.2024. Lausuntopyyntö lähetettiin 336 taholle lausuntopalvelu.fi -palvelussa. Myös muilla kuin lausuntopyynnön jakelussa olleilla oli mahdollista antaa lausunto.

Lausuntopyynnön sisältämässä esitysluonnoksessa ehdotettiin, että Kansaneläkelaitos tekisi sosiaali- ja terveysministeriölle esityksen asetuksen liitteessä säädettyjen asumismenojen rajojen tarkistamiseksi vuosittain toukokuun loppuun mennessä ja tarvittaessa muulloinkin. Voimassa olevassa asetuksessa määräaika on toukokuun sijasta lokakuussa. Lisäksi ehdotettiin, että asetuksen liitteessä säädetäisiin perustoimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen kuntakohtaiset rajat vuodelle 2025.

Lausuntopyyntö ja hankkeen asiakirjat ovat nähtävillä julkisessa palvelussa osoitteessa valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksella [STM068:00/2024](https://www.stm.fi/STM068:00/2024).

2 Lausunnonantajatahot

Lausuntoaikana saatiin 25 lausuntoa. Lausunnon antoivat Amnesty International Suomen osasto, Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Jyväskylän kaupunki, Kainuun hyvinvointialue, Kansaneläkelaitos, KAS asunnot Oy, Keski-Suomen hyvinvointialue, Kohtuuhintaisten vuokra- ja asunomisoikeustalojen omistajat - KOVA ry, Kymenlaakson hyvinvointialue, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Pelastakaa Lapset ry, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Satakunnan hyvinvointialue, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry, Takuusäätiö sr, Tampereen kaupunki, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL ja viisi yksityishenkilöä.

Lisäksi ympäristöministeriö ilmoitti, ettei sillä ole lausuttavaa asiasta, ja valtiovarainministeriö toimitti lausunnon lausuntoajan päättymisen jälkeen.

3 Tiivistelmä lausuntopalautteesta

Lausunnossa kannatettiin sitä, että Kansaneläkelaitos tekisi esityksen asumismenojen rajojen tarkistamiseksi vuosittain jo toukokuun loppuun mennessä. Lausunnonantajat pitivät tärkeänä, että valmistelulle ja esimerkiksi lausuntokierrokselle jäisi riittävästi aikaa.

Jotkut lausunnonantajat näkivät nykyisen hyväksyttävien asumismenojen arviointi- ja hyväksymisprosessin liian hitaana. Joissakin lausunnoissa kritisoitiin sitä, ettei asettamisprosessi perustu todelliseen alueen vuokratasoon. Asettamisprosessilta toivottiin suurempaa avoimuutta ja läpinäkyvyyttä, ja ehdotettaville asumismenojen rajoille

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

tarkempia perusteluja. Joissakin lausunnossa kritisoitiin toimeentulotuesta annetun lain 1.4.2024 voimaantulleen 7 a §:n muutoksia ja todettiin muun muassa, että muutosten myötä Kansaneläkelaitokselle on jäänyt liian vähän harvintavaltaa.

Ehdotettujen asumismenojen rajojen osalta useammassa lausunnossa nähtiin hyvänä, että joidenkin kuntien rajoja nostettiin. Ehdotettuja hyväksyttävien asumismenojen rajoja pidettiin lausunnoissa kuitenkin liian matalina. Useissa lausunnoissa mainittiin nimeltä kuntia, erityisesti hyvinvointialueiden suurimpia kuntia, joiden osalta rajan alle jääviä vuokra-asuntoja on tosiasiallisesti vaikea löytää. Lausuntojen mukaan kysyntä kohtuuhintaisille asunnoille on suurta. Erityisesti nuorten, ylivelkaantuneiden, yksinasuvien ja lapsiperheiden vaikeaa tilannetta kuvailtiin lausunnoissa. Yhdistettynä muihin sosiaaliturvan leikkauksiin liian matalat rajat lisäävät tarvetta hyvinvointialueiden toimeenpanemiin täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen. Joissakin lausunnoissa nähtiin suurten kaupunkien osalta tarve eri asuinalueiden eriäviin asumismenojen rajoihin, jotta vältettäisiin segregatiokehitys.

Joissakin lausunnoissa seitsemän viikon lausuntoaika nähtiin liian lyhyenä kesäaika huomioiden. Yhdessä lausunnossa ehdotettiin asetuksen tarkentamista siten, että Kansaneläkelaitos voisi soveltaa uusia rajoja jo ennen vuodenvaihdetta antaessaan päätöksiä vuotta 2025 koskien.

4 Tiivistelmät yksittäisistä lausunnoista

Kansaneläkelaitos pitää hyvänä Kansaneläkelaitoksen esitykselle asetetun määräajan aikaistamista. Lokakuu on toimeentulotuen toimeenpanon kannalta ajankohta, jolloin asetukseen tulevat muutokset olisi tarpeen jo olla Kansaneläkelaitoksen tiedossa sujuvan toimeenpanon varmistamiseksi. Lausunnossa ehdotetaan, että lausunnoilla ollutta asetusluonnosta tarkennettaisiin siten, että Kansaneläkelaitos voisi toimeenpanossaan soveltaa asetuksen liitteen mukaisia kuntakohtaisia rajoja jo ennen asetuksen voimaantuloa ratkaistaessa oikeutta perustoimeentulotuen ajalle 1.1.-31.12.2025.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL katsoo, että on hallinnollisesti järkevää aikaistaa ajankohtaa, jolloin Kansaneläkelaitos tekee esityksen hyväksyttävien asumismenojen kuntakohtaisten rajojen vuosittaiseksi tarkistamiseksi. Tuensaajien näkökulmasta vaikutus riippuu siitä, aikaistuu samalla ajankohta, jolta tiedot keskimääräisistä asumismenoista haetaan. Jos tuo ajankohta samalla aikaistuu, rajat saattavat jatkossa vastata nykyistä huomattavasti tosiasiallista asumismenojen tasoa. Lausunnossa todetaan rajojen noston valikoitumisen osalta olevan perusteltua, että pieneen havaintomäärään perustuva satunnaisuuden vaikutus vältetään. Toisaalta todetaan, että jos huomioitavien kotitalouksien määrä jää kunnassa toistuvasti asetuksen rajojen alle, asumismenojen mahdollista muutosta ei tule otettua huomioon. Tällaisten tapausten varalle olisi syytä olla oma menettelytapansa, esimerkiksi useamman vuoden tietojen käyttö laskennassa. Lausunnossa todetaan lisäksi, että korotuksen suuruutena käytetty kolme prosenttia olisi hyvä perustella esityksessä.

Helsingin kaupungin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan lausunnon mukaan nykyinen kohtuullisten asumismenojen arviointi- ja hyväksymisprosessi on liian hidaskäyttö eikä perustu asumismenojen todelliseen tasoon. Prosessin tulisi olla kevyempi ja asumismenojen tulisi perustua ajantasaiseen tietoon tarvittaessa esimerkiksi kaksi kertaa vuodessa. Kohtuulliset asumismenot tulisi perustaa Tilastokeskuksen kuntakohtaisiin keskineliövuokriin ARA- ja vapaarahoitteisista vuokra-asunnoista. Suurissa kaupungeissa asumismenot tulisi määrittää myös tarkemmin eri alueiden mukaan, sillä eri alueiden välillä voi olla suuri ero keskimääräisten asumismenojen osalta. Näin tehtynä lisäselvitysten, lausuntojen, ohjauksen ja neuvonnan tarve voisi vähentyä ja hyvinvointialueilla vapautuisi aikaa työllistymistä ja toimintakykyä tukevan ehkäisevän ja suunnitelmallisen sosiaalityön tekemiseen. Ehdotetut asumismenojen rajat ovat Helsingin kannalta epäedulliset eivätkä siten kannatettavia. Tilastot, joihin asumismenojen rajat pohjautuvat, tulisi esittää. Helsingin asuntokanta ja keskineliövuokrat poikkeavat Espoosta ja Vantaasta, vaikka asumismenojen rajat ovat ehdotuksessa näissä kunnissa samat. Helsingin osalta asumismenoja tulisi korottaa.

Jyväskylän kaupungin lausunnossa ei pidetä Jyväskylälle määriteltyjä kuntakohtaisia rajoja riittävänä. Niitä tulisi tarkistaa ylöspäin erityisesti yhden ja neljän hengen kotitalouksien osalta. Tilastokeskuksen aineiston mukaan vapaarahoitteisten yksöiden keskineliövuokrat ovat olleet Jyväskylässä noin 17 euroa neliöltä ja Jyväskylän naapurikunnassa Laukaalla noin 13 euroa neliöltä. Kuitenkin kuntakohtainen raja on Laukaassa suurempi yhden hengen kotitalouksien osalta. Myös Lahden ja Kuopion rajat ylittävät Jyväskylän rajat vaikka niissäkin Tilastokeskuksen aineiston mukaan taso on Jyväskylää alempi. Jyväskylän raja on määritelty vuonna 2017. Jyväskylässä perustoimeentulotuen tarvetta kasvattaa työttömien ja nuorten määrä ja korkeat asumiskustannukset. Kysyntä

kohtuuhintaisille yhden hengen talouksille sopiville asunnoille on suurta ja kasvavaa. Pienten asuntojen vapautuminen on kuitenkin hyvin vähäistä Jyväskylän Vuokra-asunnot Oy:llä.

Tampereen kaupunki kannattaa ehdotusta Kansaneläkelaitoksen esityksen toimitamisajankohdan aikaistamisesta. Lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että asumiskustannusrajoissa olevien vuokra-asuntojen saataavuus on heikko. Asumisen ja asuntojen tarjoamisen kustannukset ovat nousseet. Toisaalta köyhyysriskissä olevien henkilöiden määrä on kasvanut, mikä tarkoittaa, että yhä useampi etsii mahdollisimman edullista vuokra-asuntoa. Perusturvan varassa elävillä henkilöillä on keskimääräistä enemmän maksuhäiriömerkintöjä ja muita vaikeuksia, jotka vaikeuttavat merkittävästi vuokra-asunnon saantia. Sen vuoksi toimeentulotuella katettavat vuokramenot voivat olla keskimääräin suurempia kuin vuokrat, joihin kohdistuu pelkästään yleinen asumistuki. Toimeentulotuessa huomioitavat vuokrat eivät vastaa tosiasiallista vuokra-asuntomarkkinatilannetta Tampereella. Tampereelta on todella vaikea löytää yksin asuvalle kahden huoneen asuntoa, jonka vuokran suuruus vastaisi yhden henkilön kohtuulliseksi arvioitua vuokraa. Erityisesti heidän tilanteensa on vaikea, joilla on erityinen tilan tarve esimerkiksi lapsen tapaamisen vuoksi, mutta sopimusta lapsen hullosta ja tapaamisoikeudesta ei ole vahvistettu. Lausunnon mukaan valmistelussa olisi tärkeä tunnistaa kaikki lapsiin kohdistuvat suorat ja epäsuorat vaikutukset. Häätöjen määrät ovat lisääntyneet. Lausunnossa pidetään huonona sitä, ettei kaupunkia ole kuultu sen tosiasiallisesta asuntomarkkinatilanteesta. Kaupunki toivoisi myös, että kunnat, jotka kantavat suuren rahoitusvastuun perustoimeentulosta, liitettäisiin mukaan alueellisiin toimeentulotukiasioiden neuvottelukuntiin.

Kainuun hyvinvointialue pitää ehdotettuja muutoksia ymmärrettävinä ja kannatettavina. Lausuntokierroksen sijoituksessa kesälomakaudelle lausuntopyyntöissä olisi tullut huomioida tavanomaista pidempi lausuntoajan tarve.

Keski-Suomen hyvinvointialue kannattaa ehdotusta asumismenojen vahvistamisajankohdan aikaistamista. Lausunnossa nähdään ehdotuksen riskinä sen, että Kansaneläkelaitoksen harkintavalta kaventuu ja hyvinvointialueiden menot lisääntyvät, mikäli edullisempia asuntoja ei ole saatavilla tai ne eivät ole asiakkaan saatavilla. Edullisemmän asunnon hankkiminen annetussa kolmen kuukauden määräajassa voi olla hyvin haastavaa esimerkiksi vahvoja elämänhallinnan haasteita omaavalle henkilölle. Lapsiperheiden osalta tulee erityisesti käyttää harkintaa.

Kymenlaakson hyvinvointialueen lausunnossa kannatetaan ehdotusta asumismenojen muutoksen tarkistamisajankohdan siirrosta. Tarkistamisprosessia pidetään kuitenkin liian hitaana ja harvoin tapahtuvana. Tarkistuksen pitäisi perustua alueen todellisiin tilastokeskukselta saataviin keskivuokratasotietoihin ja tapahtua esimerkiksi kahdesti vuodessa. Lausunnossa toivotaan avoimuutta siihen, millä perusteilla kohtuullinen hintataso on määritelty. Määritelty hintataso ei lausunnon mukaan vastaa alueen todellisuutta. Esimerkiksi Pyhtäältä ja Haminasta ei löydy juuri lainkaan kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja edes ns. julkisilta asuntomarkkinoilta. Lausunnossa todetaan, että asunnottomien määrä on lisääntymässä hyvinvointialueella johtuen jo aiemmin tehdyistä sosiaaliturvan heikennyksistä ja tiukennuksista. Se, että asumismenojen kohtuullisuusraja ei vastaa todellisuutta, heikentää alueen asukkaiden mahdollisuuksia selvittää elinkustannuksistaan ja lisää avuntarvetta hyvinvointialueelta.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lausunnossa kannatetaan ehdotusta asumismenojen muutoksen tarkistamisajankohdan siirrosta. Tarkistamisprosessia pidetään kuitenkin hitaana ja kankeana. Tarkistamismahdollisuus tulisi olla useammin ja prosessi avoimempi. Hyväksyttävät kohtuulliset asumismenot eivät aina vastaa todellista kustannustasoa. Isommissa kaupungeissa, kuten Espoossa, asumismenot tulisi voida määritellä myös aluekohtaisesti. Nykyinen käytäntö johtaa segregatioon, koska kohtuuhintaisia asuntoja löytyy vain tietyiltä kaupungin alueilta ja myös tietyistä kunnista paremmin kuin muualta. Tämä aiheuttaa pitkällä tähtäimellä monia yhteiskuntapolittisia ongelmia. Esitetyt kohtuuhintaiset asumismenot eivät vastaa todellisuutta. Todellista hintatasoa alhaisemmat kohtuulliset asumismenot heikentävät alueen asukkaiden mahdollisuuksia selvittää asumis- ja muista peruskustannuksistaan. Tämä aiheuttaa lisäksi hallinnollista lisätyötä Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen välillä erilaisien lisäselvityspyyntöjen ja lausuntojen muodossa.

Pirkanmaan hyvinvointialueen lausunnossa kannatetaan sitä, että Kela tekisi esityksen toukokuun loppuun mennessä. Lausunnossa kannatetaan myös sitä, että muutaman Pirkanmaan kunnan asumismenoja korotetaan. Lausunnossa esitetään huoli Tampereen vuokratasosta. Tampereen osalta raja on liian matala tosiasialliseen vuokratasoon nähden. Kohtuuhintaisten asuntojen saaminen on Tampereella hankalaa. Nuorilla ja pienituloisilla on kohonnut riski ajautua maksuvaikeuksien vuoksi asunnottomiksi. Asunnottomuus keskittyy Pirkanmaalla Tampereelle. Vuokravelkoihin ja maksuvaikeuksiin liittyvät yhteydenotot ovat lisääntyneet Pirkanmaan hyvinvointialueen sosiaalipalveluissa kevästä 2024 lähtien. Liian matala asumismenojen raja voi aiheuttaa hyvinvointialueelle lisäkustannuksia täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen muodossa.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kannattaa muutosta asumismenojen tarkistamisen ajankohdan aikaistamisesta. Lausunnossa todetaan, että kuntakohtaiset hyväksyttävien asumismenojen rajat ovat matalia suhteessa alueelliseen tosiasialliseen vuokratasoon. Tästä voi aiheutua hyvinvointialueelle lisäkustannuksia täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen muodossa. Erityisesti Oulun taso on liian matala ja sitä tulisi nostaa vähintään Turun tasolle. Koko alueen kohtuuhintaisten pienten asuntojen puutteellinen tarjonta aiheuttaa nuorille ja matalissa tuloluokissa oleville maksuvaikeuksia, mikä nostaa riskiä ajautua asunnottomaksi.

Satakunnan hyvinvointialueen lausunnon mukaan esitetyt kuntakohtaiset korotukset ovat vähintään, mitä kaikkein heikoimmassa asemassa olevien toimeentulotuen saajien kannalta, voimassa olevan toimeentulotuesta annetun lain ja perustuslain 19 §:n vaatimukset huomioiden, tulee tehdä. Lausunnon mukaan paras vaihtoehto olisi kuitenkin palata 1.4.2024 voimaantullutta toimeentulotuesta annetun lain lakimuutosta, jossa lain tasolla muutettiin asumismenojen huomioimisen sääntelyä, edeltävään asiantilaan, jolloin toimeentulotukiviranomaisella oli nykyistä suurempaa harkintavaltaa tarpeellisten asumismenojen arvioinnissa. Lausunnossa todetaan myös, että Porin ja Rauman osalta olisi tarvetta nostaa hyväksyttävien asumismenojen rajaa erityisesti yksin asuvien osalta. Elleivät tarpeellisiksi katsottavat asumismenot vastaa käypää vuokratasoa näissä kaupungeissa, riskinä on asunnottomuuden ja sen mukanaan tuomien sosiaalisten ongelmien pahentuminen. Huolena on erityisesti yksin asuvien nuorten asunnottomuuden lisääntyminen. Tämän ehkäisemiseksi hyvinvointialue joutuu enenevässä määrin myöntämään täydentävää toimeentulotukea vuokratien maksuun ja häätöjen estämiseen, mikä ei kuitenkaan ole täydentävän toimeentulotuen tarkoitus ja päätehtävä. Sitä, että asiakasmäärät harkinnanvaraisessa toimeentulotuessa ovat olleet kasvussa, ei ole huomioitu vastaavasti hyvinvointialueiden nykyisessä rahoituskehityksessä.

Amnesty International Suomen osaston lausunnon mukaan asumismenojen rajojen vuosittaisen tarkistuksen siirto lokakuulta toukokuulle vaikuttaa perustellulta ja käytännölliseltä ehdotukselta. Lausunnon mukaan on selvää, etteivät kuntakohtaiset asumismenot vastaa kaikilta osin tosiallisia keskimääräisiä vuokratasoja. Korotukset ovat maltilliset ja rajatut. Lausunnon mukaan asumismenojen huomioiminen todellisen menotason mukaan on entistä tärkeämpää nykytilanteessa, kun lakimuutos tiukensi 1.4.2024 lukien asumismenojen huomioimista ja normitusta toimeentulotuessa. Toimeentulotuen kokonaisuudistuksen yhteydessä tulee arvioida toimeentulotuen asumismenoja koskevan sääntelyn vaikutuksia eduskunnan lakimuutoksen yhteydessä lausuman edellyttämin tavoin. Toimeentulotukijärjestelmään tulee olla valmius tehdä perustuslaissa säädettyjä oikeuksia vahvistavia muutoksia. Sääntelyä tulee tässä yhteydessä tarkastella kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa turvattujen oikeuksien kannalta. Lausunnossa korostetaan, että viimesijaiselle sääntelylle on varmistettava riittävä yksilöllinen harkinta. Toimeentulotuen etuuskäsittelyssä tulee olla riittävä mahdollisuus tehdä perus- ja ihmisoikeusmyönneistä yksilöllistä harkinnanvaraista päätöksentekoa. Lausunnossa korostetaan myös kaikkien toimeentulotukea koskevien sääntelymuutosten yhteydessä perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arvioinnin merkitystä.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy kannattaa muutosta, jonka mukaan Kansaneläkelaitos toimittaisi toukokuun loppuun mennessä esityksensä. Muilta osin lausunnossa todetaan, että perustoimeentulotuessa hyväksyttävien kohtuullisten asumismenojen tarkistusprosessi ja kohtuullisten asumismenojen määrittelyn taustalla oleva tilastotieto tulisi olla kokonaisuutena avoimesti arvioitavissa. Nyt prosessi ei ole avoin. Lausunnon mukaan toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n asetuksenantovaltuus on liian suppea. Määrittelyssä tulisi huomioida myös muuta tilastotietoa kuin vain toimeentulotuen saajien ja yleisen asumistuen saajien keskimääräiset asumismenot. Asetusluonnoksen osalta herää kysymys, vastaako tehty määrittely laissa annettua asetuksenantovaltuutta. Perustelumuiiota tulisi täsmentää ja avata, mitä toimeentulotuen saajien keskimääräisten asumismenojen painottaminen tosiasiallissa tarkoittaa, millä kaikilla tavoin painottamista on määrittelyssä käytetty ja miten se vaikuttaa rajojen määräytymiseen. Lausunnossa todetaan myös, että jatkossa olisi hyvä arvioida, voisiko kohtuullisten asumismenojen rajat määritellä suurissa kaupungeissa myös aluekohtaisesti. Nykyinen käytäntö voi johtaa asuinalueiden eriytymiseen ja sitä kautta aiheuttaa pitkällä tähtäimellä monia yhteiskuntapoliittisia ongelmia. Merkittävästi alueen todellista hintatasoa alhaisemmat perustoimeentulotuessa huomioitavat kohtuulliset asumismenot aiheuttavat Kansaneläkelaitokselle ja hyvinvointialueelle paljon hallinnollista lisätyötä erilaisten lisäselvityspyyntöjen ja lausuntojen muodossa, puhumattakaan toimeentulotuen hakijoille aiheutuvasta taloudellisesta epävarmuudesta. Hyvinvointialueet joutuvat mahdollisesti myöntämään täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea ehkäistäkseen asunnottomuutta ja velkaantumista. Tällöin saman kustannuksen myöntämiseen kuluu moninkertaisesti julkisen talouden resursseja, mikä tulisi myös huomioida rajoja asetettaessa.

KAS asunnot Oy pitää lausunnossaan ehdotettuja hyväksyttävien asumismenojen korotuksia riittämättöminä. Korotukset kohdistuvat vain harvoihin kuntiin ja ovat määrältään pieniä. Ylipäänsä liitteen mukaiset kuntakohtaiset

rajat ovat useimmilla paikkakunnilla selkeästi liian matalat suhteessa omakustannusvuokriin. Rajat eivät vastaa edes ara-vuokra-asuntojen vallitsevaa vuokratasoa. Yleiseen asumistukeen tehtyjen leikkausten vuoksi yhä useammat joutuvat turvautumaan toimeentulotukeen. Todellista vuokratasoa alhaisemmat rajat heikentävät vuokralaisten mahdollisuuksia selvittää asumiskuluistaan ja voivat johtaa häätöön ja ulosottokierteseen. Lausunnossa kiinnitetään huomiota myös siihen, että kuntakohtaiset rajat voivat aiheuttaa kaupunkien sisällä eriytymistä ja johtaa segregaatiokehitykseen.

Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry katsoo, että kuntakohtaisten rajojen nostaminen on perusteltua ja tarpeellista kasvaneiden asumismenojen vuoksi. Lausunnossa kiinnitetään huomiota yleisen asumistuen leikkauksiin ja siihen, että samaan aikaan on tehty myös muita sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia. Lausunnossa esitetään huolta erityisesti Ara-vuokra-asukkaiden maksukyvyyn heikkenemisestä. Lisäksi lausunnossa pyydetään sosiaali- ja terveysministeriötä varmistamaan, että jatkossa toimeentulotukeen ja asumistukeen liittyvät lausuntopyyntö osoitetaan suoraan Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry:lle, joka ei nyt ollut lausuntopyyntö jakelussa.

Pelastakaa Lapset ry ei näe huomautettavaa asumismenojen rajojen tarkistamisen ajankohdan muutoksesta. Rajojen nostamista lausunnossa pidetään tiettyjen kuntien osalta oikeasuuntaisena. Toimenpide koskee kuitenkin vain tiettyjä kuntia ja on luonteeltaan pistemäinen kokonaisuudessa, jossa ihmisten toimeentulotukeen ja sosiaaliturvaan tehdään heikennyksiä samanaikaisesti usealta suunnalta. On ongelmallista, mikäli ihmiset joutuvat muuttamaan liian korkeiden asumiskustannusten vuoksi paikkakunnille, joissa työllistymismahdollisuudet ovat heikommat. Esimerkiksi Helsingin kaupungin asunnot Oy on nostanut vuokria useaan otteeseen. Lausunnossa kiinnitetään huomiota pienituloisten lapsiperheiden asemaan sekä yhteis- ja lapsivaikutusten arvioinnin puutteeseen.

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunnossa kannatetaan lokakuun lopun aikarajan siirtämistä toukokuun loppuun sen suhteen, milloin Kansaneläkelaitos tekee esityksen. Lausunnossa kannatetaan myös toimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen tiettyjen kuntakohtaisten rajojen korottamista. Yleisesti kuitenkin toimeentulotuesta korvattavien asumismenojen taso on liian matala etenkin pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa. Jatkossa vuokranormeja tulisi kehittää siten, että niissä huomioitaisiin paremmin kuntien ja alueiden todellinen vuokrataso, kohtuuhintaisten asuntojen saatavuus sekä tosialliset mahdollisuudet löytää kohtuuhintainen asunto. Lausuntoaajan pituuden suhteen lausunnossa huomautetaan, että kesälomakaudella tulisi huomioida lomajan vaatima pidempi lausuntoaajan tarve.

Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry ei näe huomauttamista siitä, että Kansaneläkelaitoksen esitystä perustoimeentulotuen asumismenojen enimmäisvuokrista varhennetaan lokakuusta toukokuuhun. Lausunnossa kannatetaan myös sitä, että enimmäisvuokria korotetaan. Lausunnossa kiinnitetään kuitenkin huomiota siihen, että korotukset perustuvat keskimääräisiin vuokriin. Yksittäinen toimeentulotuen asiakas voi vaihtoehdon puutteessa joutua asumaan asunnossa, jossa vuokra ylittää enimmäisvuokran tason. Kun erotuksen joutuu maksamaan muusta perustoimeentulotuesta, muihin välttämättömiin menoihin jää entistä vähemmän rahaa. Lausunnossa kiinnitetään huomiota myös vuokra-asuntokannan suuri korjaustarve, mikä nostaa vuokratasoa. Enimmäisvuokran tulisi olla aina vähintään taloyhtiön perimän käyttö- ja korjausvastikkeen suuruinen.

Takuusäätiö sr kiinnittää lausunnossaan huomiota asumisen kustannuksiin suhteessa saatavilla oleviin tukiin erityisesti pienituloisten ja muutoin heikoimmassa asemassa olevien näkökulmasta. Kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja on tarjolla vähän ja niitä on vaikea saada. Samaan aikaan sosiaalietuuksiin on tehty useita leikkauksia. Useat samanaikaiset leikkaukset lisäävät tuensaajien ja perheiden syrjäytymistä ja mielenterveysongelmia. Kotitalouden tosiallinen mahdollisuus vaihtaa edullisempaan asuntoon tulisi huomioida, samoin toimeentulotukisajan kokonaistilanne. Muuttopakko kauemmas esimerkiksi työpaikasta tai palveluista voi vaikeuttaa olennaisesti muuta elämää. Muuttoa voi vaikeuttaa myös velkatilanne. Luottotietojen maksuhäiriömerkinnät voivat tehdä uuden asunnon saamisesta vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Asumiseen liittyvien menojen kasvu on vaikeuttanut myös pienituloisten työsäikäyvien toimeentuloa. Vuokrien maksamatta jääminen lisää häätöjä ja asunnottomuutta. Jos ihminen pyrkii selviytymään luotoilla, alkaa velkakierre, mikä tuo mukanaan monia negatiivisia seurauksia.

Viidessä eri **yksityshenkilöiltä** saadussa lausunnossa hyväksyttävien asumismenojen rajoja pidettiin liian pieninä ja todellisia vuokria vastaamattomina. Joissakin näissä lausunnoista todettiin, että esimerkiksi maksuhäiriöisillä voi olla hankalaa saada edullisempaa asuntoa tai että erityisesti heidän, joihin kohdistuu useita hallituksen leikkauksia, tilanne pahenee tavalla, jota ei ole kunnolla edes tutkittu. Lausunnoissa kiinnitettiin myös huomiota perustuslaissa olevaan oikeuteen välttämättömästä toimeentulosta jokaiselle, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän

edellytyksiä. Myös kansainväliset ihmisoikeussopimukset velvoittavat Suomea turvaamaan riittävän toimeentulon kaikille. Joissakin lausunnoissa nähtiin lisäksi, että kuntaryhmäjaottelu on syrjivä perustuslain yhdenvertaisuusvaatimuksen kannalta. Joissakin lausunnoissa katsottiin, että Kansaneläkelaitoksen tulisi osoittaa mistä edullisempi asunto on saatavilla ja että Kansaneläkelaitoksen tulisi vastata muuttokuluista.

Valtiovarainministeriö (lausunto saapunut myöhässä) todetaan, että ehdotetuilla muutoksilla on vain vähäisiä vaikutuksia valtion talousarvion näkökulmasta. Lausunnossa nostetaan esiin kysymyksiä, jotka tulisi ratkaista tulevina vuosina toimeentulotuen asumisnormien jatkokehittämisessä. Jatkovalmistelussa tulisi huolehtia, että asumisnormit määräytyisivät läpinäkyvämmiin, tarkistettavissa oleviin määreisiin perustuen ja eri kuntien osalta yhdenvertaisemmin. Lausunnon mukaan asumismenojen rajoja tulisi tarkistaa tarvittaessa myös alaspäin.